herpy

ORMEØGLER

Mexican Beaded Lizard

Heloderma horridum

Heloderma horridum er en stor, sort og gulplettet giftøgle fra de tropiske tørskove på Mexicos stillehavsside, større end *Heloderma suspectum*. Et bid er en akut medicinsk nødsituation. Arten bliver 60-90 cm, graver og klatrer, lever af æg og små hvirveldyr og kræver erfaring, faste rutiner og sikker håndtering.

Familie: Helodermatidae Udgivet 17. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**60-90 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**800-2.000 g**
Levetid	**20-30 år**
Aktiv	**Skumring og nat**
Levevis	**Træboende, jordboende og gravende**
Biotop	**Halvørken og tørskov**
Sværhedsgrad	**Ekspert**

PASNING

Min. terrarie	**180 × 80 × 60 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**22-32 °C**
Temperatur, nat	**20-24 °C**
Luftfugtighed	**40-60 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Anbefalet** Ferguson-zone 2
Vinterhvile	**15-20 °C** 8-12 uger
Kost	**Hvirveldyr**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**36 mdr.**
Kuldstørrelse	**3-13 æg**
Inkubation	**208 dage** ved 26 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står på CITES liste II og i EU-bilag B (som hele slægten *Heloderma*). Den tidligere underart *Heloderma horridum charlesbogerti* fra Guatemala står dog på CITES liste I og i EU-bilag A. Indførsel fra lande uden for EU kræver CITES-dokumenter, som udstedes af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV) efter BEK nr. 1588 af 9.12.2024. Arten er giftig, men står ikke på listen over dyr, som private ikke må holde (BEK nr. 1261 af 17.11.2015). Ellers gælder dyrevelfærdslovens almindelige krav. Få dokumentation for dyrets oprindelse ved køb.

Om arten

ADVARSEL: *Heloderma horridum* er giftig. Giften dannes i ombyggede spytkirtler i underkæben og løber langs furer i tænderne ind i såret, mens dyret holder fast og tygger. Der findes ingen modgift. Et bid giver kraftig, langvarig smerte, hævelse, svaghed, sved og blodtryksfald, og i sjældne tilfælde hævelse i mund og svælg med åndedrætsbesvær, shock og forstyrrelser i hjerterytmen. Et bid er en akut medicinsk nødsituation, også når såret ser lille ud. Næsten alle bid sker, når nogen pirker til et dyr i fangenskab med en finger eller en bar fod. Dyret er stort og stærkt, og et fastbidt dyr er svært at få løs. Hold kun arten, hvis du vil tage forholdsreglerne alvorligt hver dag: afsnittet om adfærd har sikkerhedsreglerne, og afsnittet om sundhed fortæller, hvad du gør ved et bid.

Heloderma horridum er en stor, tung og kortbenet øgle med bredt hoved og en tyk hale, der gemmer fedt. Skællene er små, perleformede og ikke overlappende, og de fleste har en lille knogleplade (osteoderm) indeni; bugen har ingen. Grundfarven er sort med gule pletter eller bånd, og hovedet er næsten altid ensfarvet sort. Halen er længere end hos *Heloderma suspectum*, omkring 40 % af totallængden, og den vokser ikke ud igen, hvis den knækker. Tungen er lyserød og kløvet og bruges til at følge dufte.

Voksne dyr måler 33-48 cm fra snude til kloak og bliver 60-90 cm med hale. De vejer typisk omkring 800 g, store dyr over 2 kg og de allerstørste op til 4 kg. Hannen er lidt større end hunnen og har bredere hoved, men kønnene ligner hinanden. Arten blev beskrevet i 1829 af Arend Wiegmann. Artsnavnet kommer af latin horridus, "ru" eller "skrækindgydende". De tidligere underarter regnes nu som selvstændige arter: *Heloderma exasperatum*, *Heloderma alvarezi* og *Heloderma charlesbogerti*. Mange af kendetegnene varierer så meget, at oprindelsesstedet og genetikken ofte er den eneste sikre måde at skelne dem på.

Arten er langsom og tilbringer det meste af tiden i skjul. Når dyret kommer frem, bevæger det sig langsomt og klodset, men det bliver mere vågent og bidsk, efterhånden som aftenen og natten skrider frem. Giften indeholder stoffer, der forskes i som grundlag for lægemidler mod diabetes.

Udbredelse og levested

Heloderma horridum lever i Mexico på stillehavssiden, fra Sinaloa mod syd gennem Nayarit, Jalisco, Colima, Michoacán, Guerrero, Morelos og Oaxaca til Chiapas, og med fund i Durango, Zacatecas og det vestlige Puebla. Arten findes fra havniveau til omkring 1.500 m.

De nærtstående *Heloderma exasperatum*, *Heloderma alvarezi* og *Heloderma charlesbogerti* lever i hver deres tørskovsområde i det nordvestlige Mexico, i Chiapas og i Guatemala. Dyr fra Guatemala hører derfor ikke til denne art.

> **Oprindelig udbredelse:** Mexico.

LEVESTED

Arten lever i tropisk løvfældende tørskov og tornekrat og i højere liggende områder i fyrre- og egeskov. Den finder skjul i huler, under sten og mellem rødder og klatrer i træer for at plyndre reder.

Tørskovene har en lang tørtid om vinteren og foråret og regntid fra omkring juli. I tørtiden forlader dyrene skjulet sidst på eftermiddagen, varmer sig hurtigt op til over 30 °C og køles langsomt ned igen om aftenen. Aktiviteten topper i maj, når *Ctenosaura pectinata* lægger æg, og æggene er et vigtigt bytte. Om vinteren kommer kropstemperaturen sjældent under 15 °C, så arten har ikke en egentlig kold vinterhvile.

Fedtreserven i halen bærer dyret gennem tørtiden. Æggene lægges sent på efteråret, og ungerne kommer frem med regnen den følgende sommer. De unge dyr ses sjældent og lever formentlig det meste af de første 2-3 år under jorden.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt dokumenteret viden om pasningen af *Heloderma horridum*. Pasningen bygger på klimaet i tørskovene, på artens størrelse og levevis og på den langt bedre kendte *Heloderma suspectum*, som har samme krav til sikkerhed, bund og foder. Tal, der er lånt derfra, står som lånt.

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 180 × 80 × 60 cm (længde × bredde × højde). Målet er et skøn: arten er større end *H. suspectum* og klatrer, så der skal være plads til både gulv og grene. Terrariet skal være helt tæt og have en lås, så dyret ikke kan komme ud, og børn og uvedkommende ikke kan åbne det.

Bunden er en gravbar blanding af sand og jord, mindst 10-15 cm dyb, med både tørre og fugtigere områder. Avis, bark og træspåner er uegnede. Giv skjul i begge ender, stabile klatregrene, store sten og en tung, flad vandskål, der ikke kan væltes. Sten og skjul lægges direkte på bunden eller sættes fast, så dyret ikke kan grave sig ind under dem.

Indret terrariet, så fodring og rengøring kan klares uden hænder i nærheden af dyrets hoved. Brug lang tang til rengøring, og stik aldrig hænderne ind, mens dyret er fremme.

TEMPERATUR

Terrariet skal have en gradient fra 22 til 32 °C om dagen, lånt fra *H. suspectum*; aktive dyr af begge arter holder en kropstemperatur omkring 30 °C. Under varmelampen er der et varmere sted, og dyret skal kunne trække sig væk fra varmen. Om natten falder temperaturen til 20-24 °C (skøn). Mål temperaturen flere steder med digitale termometre.

Arten skal ikke have en kold vinterhvile som *H. suspectum*. En kølig og tør periode på 8-12 uger om vinteren ved 15-20 °C og med kortere dage passer til tørtiden i naturen; tallene er et skøn. Kun raske dyr i god foderstand nedkøles. Foderet stoppes 2-3 uger før, mens dyret stadig har varme, og dyret skal have vand hele perioden.

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden er 40-60 %, og en del af bunden holdes let fugtig, så dyret kan grave sig ned i fugtigere jord; tallene er lånt fra *H. suspectum*. En helt tør bund giver problemer med hudskiftet, mens en konstant våd bund giver hudinfektioner, så fugten skal være lokal. Om sommeren, svarende til regntiden, kan der sprøjtes lidt mere.

En tung, flad vandskål, stor nok til hele dyret, står fremme hele tiden. Dyret ligger gerne i vand. Skift vandet mindst hver 3.-4. dag og straks, når det er snavset. Unger sprøjtes let mindst hver anden dag.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

LYS OG UVB

Arten er mest aktiv sidst på eftermiddagen, i skumringen og om natten, men en fast lysrytme giver en naturlig døgnrytme. Lyset tændes 10-13 timer om dagen, kortest i den kølige periode. UVB anbefales: en UVB-spot eller et UVB-rør ved varmestedet. Ferguson-zone 2 er et skøn, med et UV-indeks på omkring 1-2 ved varmestedet og skygge i resten af terrariet. Skift UVB-kilden efter producentens anvisning.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

I naturen lever arten især af æg fra fugle og krybdyr og af unger fra reder. Den tager også små fugle, pattedyr, frøer, øgler og insekter. Fedtreserven i halen bærer den gennem tørtiden.

I fangenskab klarer arten sig bedst på små hvirveldyr: hele, optøede mus og rotter og daggamle kyllinger. Vagtelæg bruges som afveksling, og æg smurt på byttet kan få nye dyr til at æde. Et voksent dyr har rigeligt i et måltid hver eller hver anden uge i den aktive periode; giv mindre, hvis halen bliver pølsetyk. Unger får et lille byttedyr en gang om ugen (lånt fra *H. suspectum*).

Brug altid en tang på mindst 30 cm, aldrig fingrene, og lad dyret selv slippe byttet. Støv af og til med kalk og et multivitamin.

Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

SIKKERHED: dyret er giftigt og stærkt. Det bider sig fast og kan vende sig overraskende hurtigt, især om aftenen og natten. Brug disse regler:

- Rør aldrig dyret med bare hænder. Flyt det med en krog eller en lang tang, gerne ned i en lukket kasse, og brug tykke handsker og en tang på mindst 30 cm ved fodring.
- Støt dyret under bryst og bagkrop, hvis det skal løftes. Tag aldrig fat om nakken med fingrene.
- Hav aldrig dyret ude af terrariet uden en anden voksen i nærheden, der ved, hvad der skal gøres.
- Håndtér aldrig dyret efter at have drukket alkohol. Alkohol går igen i flere af de alvorligste bid.
- Hold børn og andre husdyr væk, og vis aldrig dyret frem ved at lade nogen røre det.
- Hav en plan, før noget går galt: tang og en flad genstand til at løsne dyret, og hvad du siger, når du ringer 112 (se afsnittet om sundhed).
- Et bid skal altid ses af en læge, også et lille. Selv et overfladisk, skrabende bid med de forreste tænder kan give kraftige symptomer.

Et truet dyr gaber, hvæser og vender sig mod faren. At mange dyr bliver rolige i fangenskab, er en risiko, ikke en gevinst.

Arten holdes enkeltvis. Hanner kæmper i timevis ved at lægge sig oven på hinanden og presse. Et par kan sættes sammen i et stort terrarie og under opsyn, når der skal avles. Vask altid hænder efter kontakt med dyr, bund og foder, da krybdyr kan bære salmonella.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen er lidt større end hunnen og har et bredere hoved, men kønnene ligner hinanden, og kønnet er svært at bestemme udefra, især på fede dyr. Den sikre metode er ultralyd hos en dyrlæge eller en observeret parring eller æglægning. Arten kan blive kønsmoden allerede i tredje leveår. Avl kræver raske, vægtstabile dyr i godt huld.

PARRING

Parringstiden angives forskelligt, og i fangenskab kan avl lykkes på alle årets tider. Hannerne udkæmper ritualiserede kampe, der kan vare flere timer, og vinderen parrer sig med hunnen. Dyrene sættes kun sammen under opsyn, med en tang eller plade klar til at skille dem. Hunnen kan afvise hannen ved at bide og skal kunne trække sig.

ÆGLÆGNING OG KULD

I naturen lægges æggene sent på efteråret, fra slutningen af oktober til begyndelsen af december. Et kuld er typisk 3-13 aflange æg; angivelserne svinger fra 2 til 30. Hunnen graver dem omkring 12 cm ned i jorden og forlader dem. Terrariet skal have et dybt, fugtigt område at grave i, og uden egnet sted kan hun holde æggene tilbage. Æggene tages ud uden at blive vendt. Hunnen er afkræftet efter lægningen og skal have foder og ro.

INKUBATION

Æggene ruges i en lukket boks med fugtig vermiculit eller perlit og en luftfugtighed tæt på 100 % (lånt fra *H. suspectum*). Ved konstant 26 °C tager rugningen i gennemsnit omkring 208 dage, altså næsten 7 måneder, og i naturen 7-9 måneder. Ved klækningen er blommesækken trukket ind i bugen.

OPDRÆT AF UNGER

Opdrættet er ikke beskrevet for arten selv, så fremgangsmåden er lånt fra *H. suspectum*. Hver unge holdes den første tid for sig i en lille boks med papir, en flad vandskål og et skjul ved 26 °C. Senere kan små grupper gå sammen, og efter nogle måneder flyttes de til et større terrarie.

De første måltider er en optøet nyfødt mus, hvis hoved er dyppet i æggeblomme, eller et vagtelæg. Nogle unger æder straks, andre først efter et par uger. Brug tykke handsker og en tang på mindst 30 cm, for også ungerne er giftige. En fodring om ugen er nok. Sprøjt mindst hver anden dag.

Sundhed og typiske fejl

BID: Et bid fra *Heloderma horridum* er altid en akut medicinsk nødsituation, også når såret ser lille ud. Giften giver kraftig, brændende smerte, der begynder inden for minutter, topper efter 1-2 timer og kan vare i flere dage. Hævelsen breder sig ofte langt ud over bidstedet. Svaghed, svimmelhed, kvalme, opkastning, sved, hjertebanken og blodtryksfald er almindelige. I sjældne, svære tilfælde hæver tunge, læber og svælg, så vejrtrækningen bliver besværet, og der kan komme shock og forstyrrelser i hjerterytmen. Bid tæt på kroppen (mave, skulder, overarm, læg) giver oftere svære forløb end bid i en finger, og et tidligere bid kan gøre en person overfølsom over for giften. Et bid er sjældent dødeligt for en rask voksen, men dødsfald forekommer. Der findes ingen modgift.

Sådan gør du:

- Få dyret af hurtigst muligt. Jo længere det bider og tygger, jo mere gift kommer der i såret. Sidder det kun i en hudfold, kan det holdes bag kæberne og trækkes forsigtigt af. Sidder det fast, kan grebet løsnes ved at hælde vand over dyret eller holde det helt under vand, eller ved at stikke en tynd, flad genstand ind mellem underkæben og huden og dreje den en kvart omgang. Brug ikke ild, varme eller opløsningsmidler mod dyret: det giver kun flere skader.
- Tag straks ringe, armbånd, ur og piercinger af, før hævelsen kommer.
- Hold den bidte legemsdel i ro. En let forbinding med let tryk kan standse blødningen.
- Ring 112, og sig, at det er et bid fra en giftøgle af slægten *Heloderma*. Kør aldrig selv; lad en anden køre, hvis du ikke hentes.
- Ingen tourniquet eller afsnøring, ingen snit, ingen udsugning, ingen is, ingen varme og ingen elektriske stød.

Behandlingen på hospitalet er støttende: blodtryk, puls og hjerterytme overvåges, væske og smertestillende gives efter behov, såret renses og undersøges for afbrudte tænder, og stivkrampevaccinen opdateres. De fleste kan udskrives inden for et døgn og er raske efter omkring 2 uger; svære forløb kræver længere indlæggelse, og et langvarigt bid i en finger kan give varige mén.

Typiske sundhedsproblemer i fangenskab:

- Fedme: den hyppigste fejl. Halen må gerne være rund, men ikke pølsetyk.
- Problemer med hudskifte ved for tør bund og hudinfektioner ved konstant våd bund.
- Metabolisk knoglesygdom ved for lidt kalk og UVB.
- Indvoldsorm og andre snyltere, især hos nye dyr.
- Æglægningsvanskeligheder hos hunner uden et egnet sted at grave.
- Manglende appetit uden for vinterhvilen er et tegn på sygdom.

Find en dyrlæge med erfaring i giftige krybdyr, før der er brug for en, og aftal på forhånd, hvordan dyret transporteres sikkert. Nye dyr holdes i karantæne.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.